

Avrupa Bankacılık Sektöründe Piyasa Gelişmeleri*

I. Giriş

Avrupa Birliği (AB) bankacılık sektörü özellikle son beş yılda önemli yapısal değişiklikler geçirmiştir. Bu süreçte öne çıkan temel değişiklikler, euronun ortak para birimi olarak üye ülkelerde kullanılmaya başlanması, 10 yeni üyenin AB'ye katılması ve en önemlisi de Avrupa'da finansal piyasaların entegrasyonunun sağlanmasına yönelik Mali Hizmetler Eylem Planı'nın (Financial Services Action Plan-FSAP) hazırlanması olmuştur.

AB finansal piyasalarının değişen yapısı bir takım değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Söz konusu süreçte bankaların geleneksel rollerinin değiştiği ve karlılıklarını artırmak için farklı ürün ve coğrafi bölgelere yatırım yapmaya başladıkları gözlemlenmektedir. Bu arada bankaların risk profilleri, bu riskleri yönetme yöntemleri ve fonlama mekanizmaları da değişikliğe uğramıştır.

Bu çalışmada Avrupa Merkez Bankası verileri esas alınarak AB bankacılık sektöründe son dönemde gerçekleşen piyasa gelişmeleri ele alınmaktadır. Bu çerçevede AB bankacılık sektöründeki gelişmeler, konsolidasyon, piyasa yapısı, AB'ye üye ülkelerin bankacılık sektörlerinde yaşanan önemli yapısal farklılıkların entegrasyon sürecinde ne ölçüde giderildiği, banka karlılığı ve fiyatlardaki gelişmeler ile bankacılık sektörünün karşı karşıya olduğu riskler dikkate alınarak incelenmektedir. Sonuç bölümünde ise çalışmanın kısa bir değerlendirmesi yapılmaktadır.

II. AB Bankacılık Sektöründe Entegrasyon Sürecindeki Gelişmeler

1977 yılında düzenlenen Birinci Bankacılık Direktifi, AB'de bankacılık düzenlemelerinin uyumlaştırılmasını amaçlamıştır. Ancak, entegrasyon süreci konusunda anlaşmaya varılamaması entegrasyon yöntemlerinde değişiklik yapılmasını gerekli kılmıştır. Yeni kabul edilen yöntemde ise ulusal düzenlemelerin asgari harmonizasyonu amaçlanmış, bu çerçevede karşılıklı tanıma ve menşe ülke kontrolü benimsenmiştir. Akabinde, 1986 Tek Avrupa Senedi (Single European Act) ve iç piyasa'nın tamamlanmasına yönelik Beyaz Belge, İkinci Bankacılık Direktifi, sermaye hareketlerinin liberalleştirilmesine ilişkin 1998 Konsey Direktifi, 1999'da euronun tedavüle girmesi ve Mali Hizmetler Eylem Planı (FSAP) (1999-2005) tek Avrupa finansal piyasasının gelişimi için uygun ortamı sağlamıştır.¹

Avrupa'da bankacılık sektörünün tarihsel yapısı itibariyle, entegrasyon sürecinin başında üye ülkelerdeki kurumsal, ekonomik ve demografik yapı her ülkede önemli ölçüde farklılık göstermekteydi. İkinci Bankacılık Direktifi ve karşılıklı tanıma prensibinden önce bankalar yabancı şube ve iştirak açma açısından önemli engellerle karşılaşmışlardır. Temel olarak karşılıklı tanıma prensibi² ve İkinci Bankacılık Direktifi çerçevesinde bankacılık hizmetlerinin ve şubeleşmenin önündeki engeller kaldırılmıştır. Bu durum AB bankacılık sektöründe entegrasyon sürecinin geçmişten çok daha hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamıştır.

* Türkiye Bankalar Birliği, Bankacılık ve Araştırma Grubu, Pelin Ataman Erdönmez tarafından hazırlanmıştır.

AB bankacılık sektöründe 1999 yılında kabul edilen Mali Hizmetler Eylem Planıyla (Financial Services Action Plan-FSAP) mali piyasaların entegrasyonunun önündeki engeller ve bu engellerin kaldırılması amaçlanmıştır. 2005 yılında tamamlanması öngörülen FSAP, finansal hizmetlerde tek pazara geçiş için yasal mevzuatta yapılması planlanan değişiklikleri ve diğer öncelikli konularda atılacak adımları bir zaman çizelgesine bağlayan ve 42 düzenlemeden oluşan önlemler paketidir. Söz konusu 42 düzenlemeden 39'u 2005'in ilk yarısında tamamlanmıştır.

2004 ve 2005 yılı başını kapsayan dönemde; yeni uluslararası finansal raporlama standartları uygulanmaya başlamış, (ii) Avrupa Komisyonu Basel II uygulamasıyla ilgili Direktifi ve Finansal Hizmetler Politikası (2005-2010)'na ilişkin Yeşil Belge'yi (Green Paper) yayınlamıştır. Bunların yanında yeni kurumsal yönetim ilkeleri oluşturulmuş, diğer yandan şirketler kanununda değişiklik, muhasebe hükümlerinin modernleştirilmesi, iletişim ve kurumsal yönetim, finansal ortaklıkların denetimi ve finansal enstrümanlar piyasasına ilişkin direktifi de içeren bazı önemli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu düzenlemelerin, AB bankacılık sektörünün uzun dönemli hedeflerinin gerçekleştirilmesinde etkili olması beklenirken, piyasaların rekabet gücünü artırmak ve sınır ötesi ticareti kolaylaştırmak suretiyle entegrasyon sürecini daha da hızlandırması öngörülmektedir

Son yıllarda entegrasyon sürecinin ilerlemesindeki bir diğer önemli etken euronun tedavüle girmesi olmuştur. Tek para programının bir çok önemli sonucu bulunmaktadır. Euronun tedavüle girmesi sınır ötesi faaliyetlerin artmasına, finansal ürünlerin fiyatlarının ülkeler arasında karşılaştırılmasına, işlem maliyetlerinin düşmesine ve merkez bankası likiditesine ulaşılmasına olanak sağlayan ortak bir çerçeve yaratılmasına yol açmıştır.

AB'de entegrasyon sürecini sağlayan unsurlardan birisi de bankaların yurtdışında şube açmaları ve iştirak edinmeleridir. Bu süreç iştirak edinmekten ziyade giderek artan bir oranda şube açmak suretiyle devam etmektedir. Bununla birlikte, iştirak edinmek de önemlيني korumaya devam etmektedir. AB ülkelerindeki yabancı bankaların yaklaşık yarısı iştirak edinmek suretiyle sistemde var olmaktadır.

AB'de yabancı şube ve iştiraklerin piyasa payları 2003'te yüzde 23,4 iken bu oran 2004 sonunda yüzde 24,7'ye yükselmiştir. AB'ye yeni katılan ülkelerin bankacılık sektörlerinde ise yabancıların payı yüksektir. Euro bölgesinde yabancıların payı yüzde 15,5 iken, yeni üyelerin bankacılık sektöründe yabancıların payı yüzde 71'dir (ECB, 2005, s. 12).

AB bankaları euro bölgesinde faaliyetlerini sınır ötesi hizmet sunmak suretiyle coğrafi olarak da çeşitlendirmiştir. Euro bölgesi bankaların sınır ötesi interbank kredileri 1998'de yüzde 20'den 2003'de yüzde 25'e yükselmiştir. Banka dışı kurumlar tarafından ihraç edilen sınır ötesi menkul kıymetler ise yüzde 20'den yüzde 45'e yükselmiştir. Buna karşılık, banka dışı kurumlara verilen sınır ötesi krediler toplam kredilerin yüzde 5'inden daha düşük kalmıştır.

Euro bölgesinde toptancı piyasalarda ve menkul kıymet piyasalarında önemli ölçüde gerçekleştirilirken, perakende piyasaların entegrasyonu tamamlanmamıştır. Entegrasyon süreci bankaların faaliyetlerini sürdürdükleri operasyonel ortamlarda değişiklik yaratmıştır. Özellikle rekabet artmış, karlılık ve etkinlik üzerinde daha fazla baskı yaratmıştır. AB'de banka dışı kurumların da³ bankacılık hizmeti sunmaya başlaması rekabetin önemli ölçüde artmasına neden olmuştur.⁴

III. AB Bankacılık Sektöründe Piyasa Gelişmeleri

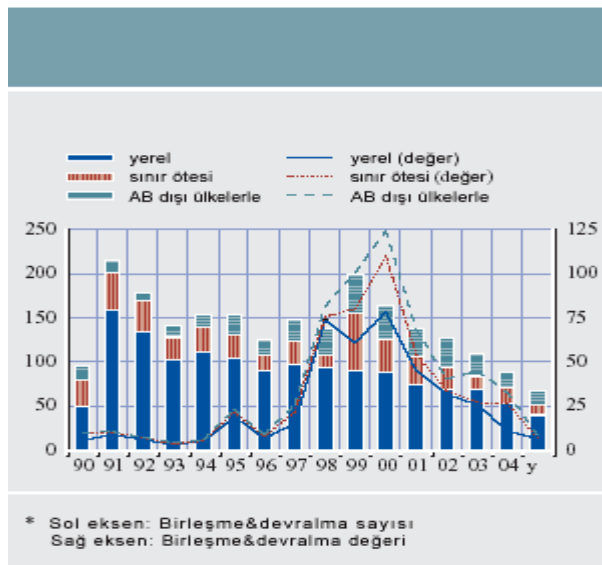
1. Konsolidasyon

1980'li yılların sonu ve 1990'lı yılların başında yeniden yapılandırma sürecinin bir sonucu olarak çok sayıda AB ülkesinde birleşme ve devralmalar yaşanmıştır. 1990'lı yıllarda banka birleşmeleri açısından iki dönemden bahsetmek mümkündür. İlk dönem 1990'ların başında tek piyasa programıyla bağlantılı olarak, ikinci dönem ise 1990'ların sonunda euronun tedavüle girmesiyle ortaya çıkmıştır. İlk dönemde yaşanan birleşmeler sonucunda genellikle ulusal bazda büyük bankalar yaratılmıştır. Son zamanlarda gerçekleştirilen birleşmeler ise daha çok küçük bankalar arasında yaşanmaktadır.

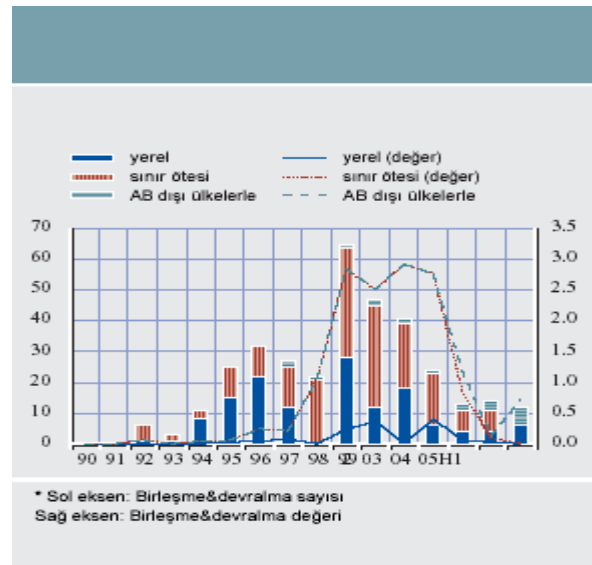
AB bankacılık sektöründe birleşme ve devralmalar düşük düzeyde kalmakla birlikte, Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinden özellikle Almanya, Avusturya, İtalya, İskandinav ülkeleri, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'daki bazı bölgesel bankalar son zamanlarda birleşme ve devralma suretiyle büyüme göstermişlerdir.

Bunun yanında, bankaların, sigorta şirketleri ve menkul kıymet firmalarıyla birleşmeleri sayesinde mali ortaklıklar (financial conglomerates) yaratılmıştır. Birleşme ve devralmaların toplam değerinin yüzde 30'u, sektörler arasında birleşme ve devralmalardan oluşmuştur. Özellikle Belçika, Almanya, Finlandiya ve İrlanda'da sektörler arasında birleşmeler yoğun şekilde yaşanmıştır (Ataman, 2004, s.73). AB'de kredi kuruluşlarının sayısı 1997'den beri düşmektedir. 2004'de bu düşüş sürmüştür, kredi kuruluşlarının sayısı 8.374 olarak gerçekleşmiştir. Birleşme ve devralma faaliyetlerindeki azalma ise 1999 yılından beri sürmektedir. Bu eğilim yerel birleşme ve devralma faaliyetlerinin azalmasına bağlı olarak 2004 ve 2005'in ilk yarısında da sürmüştür. Buna karşılık, sınır ötesi birleşme ve devralmalar, 1993-1998 dönemine göre finansal piyasaların daha çok entegre olması, yüksek rekabet ortamı ve euronun tedavüle girmesi gibi nedenlerle artmıştır.

Grafik 1: AB-13 Ülke Birleşme ve Devralma Sayıları

Grafik 2: Yeni 10 Üye Ülke Birleşme ve Devralma Sayıları

Kaynak: ECB (2005e)

Banka birleşmeleri sonucunda Avrupa Birliği ülkelerindeki bankaların şube ve personel sayılarında düşüşler meydana gelmiştir. Özellikle, Belçika, Finlandiya, Hollanda, Danimarka ve İsveç gibi konsantrasyon oranının çok arttığı ülkelerde birleşme ve devralmalar sonucunda banka şube ve personel sayılarında önemli oranda gerileme yaşanmıştır.

AB bankacılık sektöründe süregelen konsolidasyon süreci daha rekabetçi bir ortam yaratılmasını, bankalarının etkinliklerinin artmasını ve sermaye piyasalarında faaliyet göstermek için gerekli optimal büyüklüğe ulaşmalarını sağlamıştır. Bundan sonraki süreçte, ulusal sınırlar içinde gerçekleşen birleşme ve devralmaların yerini sınır ötesi birleşme ve devralmaların alması beklenmektedir. Bunun yanında bankaların büyüme stratejilerini özellikle geliştirmekte olan ülkelerde banka satın almak suretiyle devam ettirmeleri öngörülmektedir.

2. Piyasa Yapısı

Bankacılık sektöründeki rekabet çok sayıda üye ülkede yüksek konsantrasyon oranlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bir çok ülke özellikle de küçük AB üyesi ülkelerin bankacılık sektöründe yoğunlaşma oranı yüksektir. (Belçika, Hollanda ve Finlandiya’da en büyük 5 kuruluşun aktifleri, toplam aktiflerin yüzde 84’ü civarındadır.) Bununla birlikte yoğunlaşma oranı Almanya, İtalya, Lüksemburg ve İngiltere’de görece olarak düşük kalmıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda yoğunlaşmış piyasa yapısının rekabetçi piyasa koşullarını olumsuz yönde etkileyip etkilemediği değerlendirilmektedir. Eğer bir piyasa monopol veya oligopol şekilde karakterize edilirse bu durum piyasa gücünün istismar edildiği endişelerini gündeme getirmektedir. Nitekim bir çok AB ülkesinde bankacılık piyasasının monopol bir yapıda olduğu gözlemlenmektedir. Öte yandan başka çalışmalarda daha yoğunlaşmış bir bankacılık piyasasının daha rekabetçi bir piyasa anlamına geldiği gösterilmektedir (Tablo 4-5).

Deregülasyon ve entegrasyon süreci bankaların yeni faaliyetlere yönelmelerine ve farklı piyasalarda faaliyet göstermelerine yol açmıştır. Bu yeni alanlardan elde edilen getiriler, geleneksel bankacılık nedeniyle düşen kar marjlarının yeniden yükselmesini sağlamıştır. Bazı ülkelerde maliyetleri azaltmaya ve küçülmeye doğru bir yöneliş vardır. Daha çok büyük bankalar şube kapatmayı tercih etmişlerdir. Bazı bankalar ise bireysel bankacılığa odaklanmak için, yeniden pozisyon oluşturmaya ve yatırım bankacılığı, refah yönetimi, sigortacılık gibi temel olmayan faaliyetlerini elden çıkarmaya yönelmişlerdir (ECB, 2005e,11).

3. Banka Karlılığı ve Fiyat Gelişmeleri

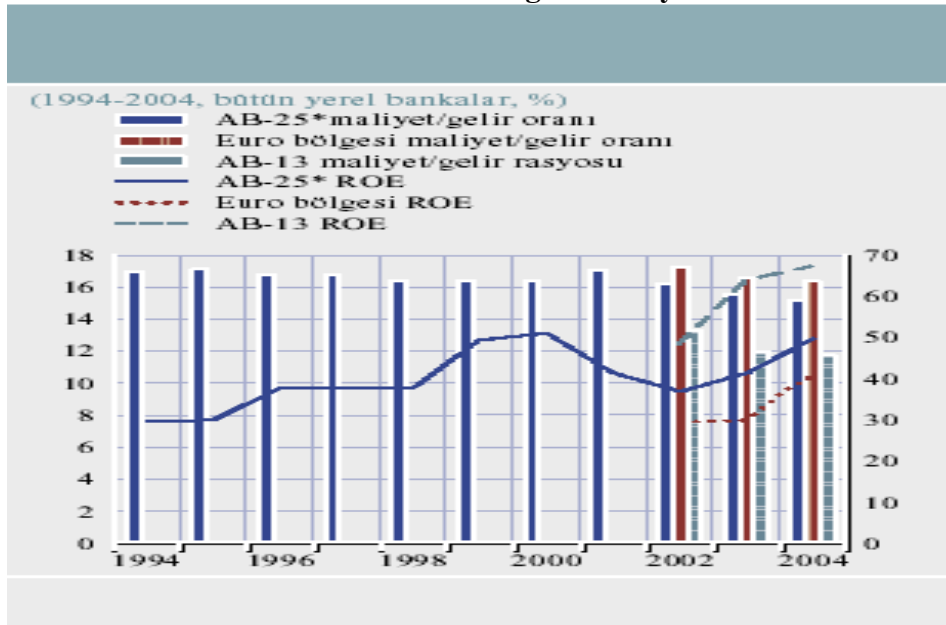
AB-25 bankalarının karlılığı 2004 yılında daha da artmıştır. Bu sonucun ortaya çıkmasındaki en önemli etkenler, karşılık miktarındaki azalma ve hanehalkına verilen konut kredilerindeki artıştır. Uluslararası finansal raporlama standartlarının yayınlanması geçmiş yıllarla olan karşılaştırmayı gölgelese de bu eğilim 2005 yılının ilk yarısında da sürmüştür. Banka karlılığını artıran bir diğer etmen ise, kurumsal sektör iflaslarının azalması ve takipteki kredilerin azalmasıdır (Tablo 7).

Bununla birlikte, toplam gelirler içinde faiz gelirlerinin oranı 2003’de olduğu gibi 2004 yılında da düşmeye devam etmiştir. 2004 yılında AB-25 bankaları için ortalama özkaynak karlılığı yüzde 12,21 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2003’deki seviyesinden 2 puan daha yüksektir. Aktif karlılığındaki gelişmeler de özkaynak karlılığına benzer şekildedir. Hem AB kökenli hem de AB dışından yabancı bankalardaki özkaynak karlılığı ise 2004 sonunda yüzde 11,7 olarak gerçekleşmiştir.

Toplam gelirin toplam aktifler içindeki oranı AB-25 ülkelerindeki, euro bölgesindeki ve AB-13 ülkelerindeki hemen hemen tüm kuruluşlarda 2003 ve 2004 yılında düşmüştür. Ayrıca, toplam gelir içinde net faiz geliri 2003 ve 2004 yılları arasında AB-13 ve euro bölgesinde düşmüştür.

Bir çok banka, özellikle ipotekli konut finansmanı (mortgage), tüketici kredileri, KO-Bİ kredileri ve fon yönetimine ağırlık vermek suretiyle temel bankacılık faaliyetlerine odaklanmaya devam etmiştir. 2003 yılında yüzde 120 olan yurtiçi kredilerin GSYİH'e oranı, 2004'de yüzde 116 olarak gerçekleşmiştir. Menkul kıymet borsası kapitalizasyonu ise yüzde 68'e ulaşmıştır.

Grafik 3: AB-25 Bankalarının Karlılığı ve Maliyet/Gelir Oranı*

*ROE: Özkaynak karlılığı
Kaynak: ECB, 2005

Tüketici kredileri AB'ye yeni katılan ülkelerde dahil olmak üzere 1998 yılından beri yükselmektedir. 2004 yılının sonunda AB'de toplam kredi stoku yaklaşık olarak 900 milyar euro olup, 2003 yılına göre yüzde 6,7, 1998 yılına göre ise yüzde 40 yükselmiştir. Tüketici kredileri içinde yüzde 17'lik bir paya sahip olan hanehalkına verilen kredilerin bu düşük oranına rağmen tüketici kredileri en cazip ve karlı bankacılık faaliyetlerinden birisi olarak görülmektedir. Aralık 2004'de euro bölgesinde tüketici kredilerinin yüzde 40'ı 5 yıl veya daha fazla, yüzde 37'si 1-5 yıl, geri kalan yüzde 23'ü ise 1 yıldan az vadeye yayılmıştır. Almanya, İngiltere ve Fransa tüketici kredilerinde en büyük piyasa payına sahip ülkelerdir. Tüketici kredilerindeki yoğunlaşma oranı incelendiğinde beş büyük bankanın toplam krediler içindeki payı özellikle küçük ülkelerde yüksektir. Bu oran sadece beş ülkede (Almanya, Fransa, İspanya, İtalya ve Avusturya) yüzde 40'ın altındadır.

Kredi kuruluşları tarafından verilen tüketici kredileri fiyat, kredi büyüklüğü ve vade açısından farklı kombinasyonlar içermektedir. Son yıllarda tüketiciye farklı ve yeni ürünler sunulmaktadır. Söz konusu yeni ürünler tüketiciye sunulan ürün çeşitliliğini artırmıştır. Bu kredilerin miktarı ve vadeleri son beş yılda yüzde 100'den fazla yükselmiştir.

Kredi kartları tüketici kredisi yapısının değişmesinde en önemli faktörlerden birisi olmuştur. İngiltere, AB'deki kredi kartı pazarında en önemli paya sahiptir. Kredi kartlarının yapısı ve özellikleri bir çok AB ülkesinde değişmiştir. Bu değişiklikler arasında kredi limitlerindeki büyük artışlar (aylık 12.000 euronun üzerine limit tahsis edilmesi), ödemelerin taksitlere bölünmesi ve kredinin döndürülmesi kolaylıkları yer almaktadır. Bazı kredi kuruluşları kredi kartlarının kullanılmasını teşvik etmek için toplam aylık ödeme miktarından indirim yapma yoluna bile gidebilmektedir.

Bir çok ülkede mevduatlar kredilerin en önemli fonlama kaynağı olmaya devam etmektedir. Bununla birlikte mevduatlardaki artış, kredilerdeki artışı karşılayacak düzeyde değildir. Nitekim, 1998-2004 döneminde euro bölgesi ülkelerinde mevduatlardaki büyüme yüzde 29 iken, kredilerdeki büyüme yüzde 36 olarak gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda kredi kuruluşları interbank piyasaları ve sermaye piyasalarından alternatif fonlama kaynaklarına başvurmak zorunda kalmışlardır.

Tüketici kredilerinin menkul kıymetleştirilmesi son yıllarda bazı ülkelerde başka bir finansman kaynağıdır. Bir çok ülkede tüketici kredileri, konut kredileri, kredi kartı alacakları ve öğrenci kredileri menkul kıymetleştirilmektedir. 2003 yılında 217 milyar euro olan Avrupa menkul kıymetleştirme piyasası 2004 yılında 243,5 milyar euro ile rekor düzeye ulaşmıştır (ECB, 2005e, s.13).

İpotek finansmanı AB perakende kredi piyasasında önemli bir paya sahiptir. Toplam AB ipotek piyasası 2004 sonunda 4 trilyon euronun biraz üzerinde gerçekleşmiş, AB toplam GSYİH'inin yaklaşık yüzde 40'ını oluşturmuştur. En büyük ipotek piyasaları İngiltere, Almanya, Fransa, İspanya, ve Hollanda olup, AB piyasasının toplam hacminin yüzde 80'nini elinde tutmaktadır.

AB-25 ülkelerinde ücret, komisyon gibi faiz dışı gelirlerin toplam aktifler içindeki oranı 2004 yılında artmış, AB bankalarının net faiz dışı gelirine önemli katkı yapmıştır. Bununla birlikte euro bölgesi ve EU-13 ülkelerinde menkul kıymetlerdeki ticaret operasyonlarından elde edilen karlar ile kambiyo gelirlerinin toplam aktifler içindeki payı düşmüştür.

4. AB Bankacılık Sektöründe Riskler

Bankalar son dönemde karlılıklarını artırmakla birlikte, bazı riskler önemini korumaya devam etmiştir. Krediler için ayrılan karşılık oranlarının düşürülmesi bankacılık sektörünü kredi riskiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bankalar aynı zamanda hanehalkına açılan kredilerdeki artan rekabetten ötürü de gelirlerini dikkatle izlemek zorunda kalmışlardır. Rekabet ortamı bankaların kredi marjlarını düşük tutmalarına ve kredi standartlarında esnekliğe gitmelerine yol açarken bu durum kredi riskinin artmasına yol açmıştır.

Hanehalkına açılan krediler 2004'de GSYİH'in yüzde 55'ini oluşturmuştur. Bu durum hanehalkını negatif gelir etkisi veya faiz oranı şoklarına maruz bırakırken, sektörde yaşanabilecek bir sıkıntıda bankaların takipteki kredilerinin geçmişte olduğundan daha çok artması ihtimalini güçlendirmektedir.

Özellikle konut finansmanı niteliğinde açılan kredilerdeki artış konut fiyatlarının bir çok Avrupa ülkesinde artmasına neden olmuştur. Euro bölgesinde konut fiyatları 2004 yılında yüzde 7'den biraz daha fazla artmış, 2005'in ilk yarısında konut fiyatları enflasyonunda yavaşlama görülmüştür. Bankalar için ipotek kredilerinin önemi göz önünde bulunduruldu-

ğunda konut fiyatlarındaki gelişmelerin bankacılık sektörünün istikrarı açısından önemi açıktır. Bazı ülkelerde konut fiyatlarında düzeltme yapılması zorunlu gözükürken, söz konusu fiyatlarda meydana gelecek düşüşün bankaların teminat değerlerini düşüreceğinden aktif kalitesinde bozulmalara yol açacağı açığı düşünülmektedir.

Son yıllarda hanehalkları evin değerinin yüzde 100'ünü ve hatta ilave maliyetleri karşılamak için (vergi, resim harç, noter masrafları vs.için) daha fazla oranda borçlanma imkanına sahip olmuşlardır. Ayrıca vadeler de 30-35 yıla kadar uzamıştır. Böylelikle aylık ödemeler değişmeden kalabilmektedir. Hanehalkı genellikle gelirinin yüzde 30'una kadar borçlanılabilmektedir.

Finansal güçlüğe düşüldüğünde hanehalkları ipotek kredilerinden önce tüketici kredilerinde temerrüde düşmektedir. Bununla birlikte, sektörde halihazırda kredi ödemelerinin aksayıp, bankaların kredi kalitelerinde kötüleşmeye yol açacak sistemik bir risk bulunmamaktadır.

Bankaların risk ve karlılık durumları tatmin edici gözükmektedir. Kısa dönemde bankaların bu olumlu durumunu olumsuzla çevirecek bir durum yoktur. Bununla birlikte, kredi büyümesindeki artış ve krediler için ayrılan karşılıkların azalmasının bankaları kredi riski ile karşı karşıya bırakması ihtimali mevcuttur.

IV. Sonuç ve Değerlendirmeler

Avrupa'da bankaların rolü ve önemi yavaş bir şekilde değişmektedir. Konsolidasyon sürecinde düzenlemelerdeki değişiklikler gibi dış faktörler ve rekabet stratejileri, sektöre özel faktörler bu değişimde etken rol oynamaktadır. Bu da bankacılık sektöründe konsantrasyonun ve uluslararası piyasalara doğru genişlemenin artmasına yol açmaktadır. AB bankaları her ne kadar geleneksel bankacılık alanındaki pozisyonlarını korumaya çalışsalar da, diğer yandan risk transfer piyasalarındaki faaliyetlerini gittikçe artırmaktadırlar. Bu piyasalarda temel olarak krediler tahsis edilip, menkul kıymetleştirilip ve kredi riskinin üçüncü kişilere transferi yapılırken, söz konusu krediler bilançoda kalmaya devam etmektedir.

Uluslararası piyasalara açılma ve konsolidasyon son yıllarda her ne kadar azaldıysa da bankacılık sektöründe gelişmeleri şekillendirmeye devam etmektedir. AB bankacılık sistemi zamanla daha fazla entegre olmaya başlamış, rekabet artarken bireysel kurumlar tek bir bölgeye veya ürüne daha az bağımlı olmaya başlamışlardır. Bu durum da uzun dönemde finansal istikrara olumlu katkı yapmıştır. Bankaların faaliyetlerinin değişmesi ve birbirleriyle olan bağlantıları sektörün uzun dönem risk profilinde etkili olmuştur.

Bankalar, ipotek finansmanı ve tüketici kredileri başta olmak üzere perakende bankacılığa odaklanmaya başlamışlar, bu gelişme banka karlılığını artıran en önemli etkenlerden birisi olmuştur. Tüketici kredilerinin tüketici talebine, hanehalkı gelirine, fiyatlara ve genel makroekonomik duruma bağlı olarak bir çok AB ülkesinde gelecekteki yıllarda artmaya devam etmesi beklenmektedir. Ayrıca Basel II kapsamında getirilecek yenilikler, e-ticaret, teknolojideki gelişmeler tüketici kredilerinde büyümeyi sürdürecektir ilave faktörler olacaktır. AB bankalarının fonlama yapıları da yeniden şekillenmekte ve mevduatlara daha az dayanılmaktadır.

Bankalar deregülasyon ve entegrasyon süreciyle birlikte yeni faaliyetlere yönelmişler ve farklı piyasalarda faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bu yeni alanlardan elde edilen

getiriler, geleneksel bankacılık nedeniyle düşen kar marjlarının yeniden yükselmesini sağlamıştır. Öte yandan, ürün ve faaliyet alanında artan çeşitlilik de banka karlılığının sürdürülmesinde etkili olmuştur. Buna karşılık, bankacılık faaliyetlerine bağlı olarak, sektöre özel riskler son yıllarda artış göstermiştir. Ayrıca, banka getirilerindeki değişkenlik (volatility) artmıştır.

Bankaların faiz gelirlerini korumaları ya da artırmaları zorlaştığından daha fazla risk almak suretiyle farklı aktiflere ve farklı coğrafik bölgelere yatırım yapmaya başlamışlardır. Bununla birlikte, AB'ye üye ülkelerin bankacılık sektörleri arasında hala yapısal farklılıklar mevcuttur. Sahiplik yapısında, piyasa konsantrasyonu, dağıtım kanallarının büyüklüğü ve yabancı bankaların mevcudiyeti AB'ye üye ülkelerde önemli farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların gerçekleştirilen ve yapılması planlanan düzenlemelerle gelecekte azalması öngörülmektedir. Üye ülkeler arasındaki farklılıkların azalması, karlılığı ve bankaların karşı karşıya olduğu riskleri etkileyeceğinden uzun dönemde finansal istikrar için de önemli sonuçlar doğurabilecektir.

EKLER*

Tablo 1: AB Bankacılık Sektöründe Kredi Kuruluşlarının Sayısı

	Kredi Kuruluşlarının Sayısı				Şube Sayısı			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Belçika	112	111	108	104	6.168	5.550	4.989	4.837
Çek Cumhuriyeti	172	83	77	68	1.751	1.722	1.670	1.785
Danimarka	203	178	203	202	2.376	2.128	2.118	2.021
Almanya	2.526	2.363	2.225	2.148	53.931	50.868	47.351	45.505
Estonya	7	7	7	9	210	198	197	203
Yunanistan	61	61	59	62	3.134	3.263	3.300	3.403
İspanya	366	359	348	346	39.024	39.021	39.762	40.621
Fransa	1.050	989	939	897	26.049	26.162	25.789	26.370
İrlanda	88	85	80	80	970	926	924	909
İtalya	843	821	801	787	29.267	29.948	30.501	30.946
Kıbrıs	43	46	47	43	528	521	506	500
Latvia	23	23	23	23	590	567	581	583
Litvanya	54	68	71	74	156	119	723	758
Lüksemburg	189	177	169	162	274	271	269	253
Macaristan	230	225	219	213	2.950	2.992	3.003	2.987
Malta	17	14	16	16	58	55	58	63
Hollanda	561	539	481	461	4.720	4.269	3.883	3.649
Avusturya	836	823	814	796	4.561	4.466	4.395	4.360
Polonya	711	664	658	653	4.080	4.302	4.394	5.006
Portekiz	212	202	200	197	5.534	5.390	5.440	5.408
Slovenya	69	50	33	24	717	721	720	706
Slovakya	20	20	21	21	1.052	1.020	1.057	1.113
Finlandiya	369	369	366	363	1.571	1.572	1.564	1.585
İsveç	149	216	222	212	2.040	2.040	2.046	2.034
İngiltere	452	451	426	413	14.554	14.392	14.186	14.001

*Tüm tablolar Avrupa Merkez Bankası raporlarından alınmıştır.

Kaynak: ECB, (Ekim 2005), EU Banking Structures,
ECB, (Ekim 2005), EU Banking Sector Stability.

Tablo 2: AB Bankacılık Sektöründe Kredi Kuruluşlarının Toplam Aktifleri ve Personel Sayısı

	Toplam Aktifler (Milyon Euro)				Personel Sayısı			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Belçika	776.173	774.330	828.557	914.391	76.104	75.370	73.553	71.334
Çek Cum.	78.188	79.232	78.004	86.525	42.999	40.534	39.658	38.666
Danimarka	454.328	506.694	546.468	607.107	48.538	47.613	45.994	43.877
Almanya	6.268.700	6.370.194	6.393.524	6.584.388	772.100	753.950	725.550	712.300
Estonya	4.372	5.221	6.314	8.537	3.949	3.934	4.280	4.455
Yunanistan	202.736	201.608	213.171	230.454	59.624	60.495	61.074	59.337
İspanya	1.247.998	1.342.492	1.502.861	1.717.364	244.781	243.429	243.462	246.006
Fransa	3.768.943	3.831.610	3.994.237	4.415.475	424.615	428.438	425.041	n.a
İrlanda	422.106	474.630	575.168	722.544	40.928	36.585	35.658	35.564
İtalya	1.851.990	2.024.156	2.125.366	2.275.652	343.812	341.584	338.288	336.979
Kıbrıs	36.164	33.998	34.508	38.336	8.200	8.649	8.470	8.516
Latvia	7.279	7.250	8.482	11.167	8.172	8.267	8.903	9.655
Litvanya	4.361	5.010	6.425	8.509	8.796	8.420	7.557	7.266
Lüksemburg	721.001	662.615	655.971	695.103	23.894	23.300	22.513	22.549
Macaristan	39.343	46.477	52.565	64.970	34.376	35.232	36.014	36.246
Malta	13.644	15.543	17.803	20.391	3.584	3.459	3.401	3.353
Hollanda	1.265.906	1.356.397	1.473.939	1.677.583	131.230	125.911	120.539	115.283
Avusturya	573.384	554.528	586.459	635.347	74.606	74.048	73.308	72.858
Polonya	133.476	116.044	103.659	131.904	165.225	158.697	151.254	149.610
Portekiz	352.251	351.773	348.691	345.378	55.538	55.260	53.931	52.757
Slovenya	17.782	19.995	21.541	24.462	11.578	11.855	11.703	11.602
Slovakya	n.a	21.527	20.883	29.041	20.118	18.452	18.350	18.261
Finlandiya	163.416	165.661	185.846	212.427	26.733	27.190	26.667	25.377
İsveç	452.289	474.841	506.493	582.918	42.001	42.357	40.169	39.181
İngiltere	5.830.158	5.854.355	6.175.244	6.970.009	506.278	501.787	500.656	511.455

Tablo 3: AB Bankacılık Sektöründe Birleşme ve Devralmaların Sayısı

	Yerel Birleşme ve Devralmalar				EEA Ülkeleri Arasında Birleşme ve Dev.				Üçüncü Ülkelerle Birleşme ve Dev.			
	2002	2003	2004	2005h	2002	2003	2004	2005h	2002	2003	2004	2005h
Belçika	1	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Çek Cum.	0	0	1	0	2	2	4	0	0	1	0	0
Danimarka	0	1	1	0	1	1	3	0	0	0	0	0
Almanya	8	14	11	6	5	2	0	1	0	1	0	0
Estonya	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
Yunanistan	2	3	1	0	1	0	2	1	0	0	0	0
İspanya	3	4	1	1	2	0	1	1	0	1	0	0
Fransa	12	8	11	1	3	0	0	0	0	0	1	0
İrlanda	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0
İtalya	23	22	13	5	3	0	2	1	0	2	0	0
Kıbrıs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Latvia	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2	0
Litvanya	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Lüksemburg	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0
Macaristan	1	2	1	0	1	3	0	0	1	0	0	0
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hollanda	2	2	2	0	2	1	1	0	0	0	0	0
Avusturya	3	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Polonya	5	1	2	0	6	0	1	0	0	0	0	0
Portekiz	0	1	0	1	1	4	2	0	0	0	0	0
Slovenya	0	1	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Slovakya	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0
Finlandiya	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
İsveç	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
İngiltere	12	10	13	4	1	1	2	1	1	2	1	0

Tablo 4: AB Bankacılık Sektöründe Beş Büyük Kredi Kuruluşunun Toplam Aktifler İçindeki Payı (Yüzde)

	2001	2002	2003	2004
Belçika	78,3	82,0	83,5	84,3
Çek Cum.	68,4	65,7	65,8	64,0
Danimarka	67,6	68,0	66,6	67,0
Almanya	20,2	20,5	21,6	22,1
Estonya	98,9	99,1	99,2	98,6
Yunanistan	67,0	67,4	66,9	65,0
İspanya	44,9	44,3	43,9	41,9
Fransa	47,0	44,6	46,7	44,7
İrlanda	42,5	46,1	44,4	43,9
İtalya	28,8	30,6	27,0	26,0
Kıbrıs	71,5	69,3	69,7	69,4
Latvia	63,4	65,3	63,1	62,4
Litvanya	87,6	83,9	81,0	78,9
Lüksemburg	28,0	30,3	31,8	29,7
Macaristan	56,4	54,5	52,1	52,7
Malta	79,6	82,0	79,3	78,7
Hollanda	82,5	82,7	84,2	84,0
Avusturya	44,9	45,6	44,2	43,8
Polonya	54,7	53,4	52,3	50,2
Portekiz	59,8	60,5	62,7	66,5
Slovenya	67,6	68,4	66,4	64,1
Slovakya	66,1	66,4	67,5	66,5
Finlandiya	79,5	78,6	81,2	82,7
İsveç	54,6	56,0	53,8	54,4
İngiltere	28,6	29,6	32,8	34,5

Tablo 5: AB Bankacılık Sektörünün Nüfusa Göre Kapasite Göstergeleri (2004)

	Kredi Kuruluşlarının Sayısı	Kredi Kuruluşuna Düşen Kişi Sayısı	ATM Başına Düşen Kişi Sayısı	Çalışan Başına Düşen Kişi Sayısı
Belçika	104	100.173	1.468	146
Çek Cum.	68	150.031	4.000	264
Danimarka	202	26.748	1.876	123
Almanya	2.148	38.408	1.613	114
Estonya	9	150.667	2.096	304
Yunanistan	62	178.082	2.008	186
İspanya	346	123.238	785	173
Fransa	897	69.317	1.464	146
İrlanda	80	50.702	2.070	114
İtalya	787	74.021	1.490	173
Kıbrıs	43	17.140	1.938	87
Latvia	23	100.557	2.681	240
Litvanya	74	46.473	3.484	473
Lüksemburg	162	2.794	1.161	20
Macaristan	213	47.451	3.401	279
Malta	16	25.094	2.674	120
Hollanda	461	35.369	2.151	141
Avusturya	796	10.270	1.078	112
Polonya	653	58.448	5.051	255
Portekiz	197	53.329	871	199
Slovenya	24	83.225	1.610	172
Slovakya	21	256.303	3.571	295
Finlandiya	363	14.400	2.604	206
İsveç	212	42.425	3.344	230
İngiltere	413	145.336	1.277	117

Tablo 6: Avrupa Ekonomik Alanı* ve Üçüncü Ülkelerden İştirak Sayısı

	EEA Ülkelerinden				Üçüncü Ülkelerden			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Belçika	22	22	20	20	7	7	6	6
Çek Cum.	16	18	18	19	4	4	4	3
Danimarka	7	8	7	7	2	2	2	3
Almanya	21	22	20	20	32	27	25	22
Estonya	3	3	3	3	0	0	0	0
Yunanistan	2	2	3	4	2	3	1	0
İspanya	44	40	44	43	12	11	10	8
Fransa	162	146	126	108	67	62	58	58
İrlanda	25	26	21	22	10	11	10	10
İtalya	7	6	7	6	2	2	2	2
Kıbrıs	7	10	9	9	2	2	2	1
Latvia	3	3	3	5	3	4	4	3
Litvanya	2	3	3	5	2	2	2	0
Lüksemburg	90	85	83	82	36	33	32	29
Macaristan	25	21	22	20	1	2	3	3
Malta	8	7	8	8	2	1	1	2
Hollanda	14	14	13	13	17	17	16	16
Avusturya	13	13	14	13	10	10	10	7
Polonya	36	34	36	33	10	11	10	8
Portekiz	9	9	11	9	3	4	4	4
Slovenya	4	5	5	5	0	0	0	0
Slovakya	8	9	11	14	3	4	4	1
Finlandiya	3	3	3	5	0	0	0	0
İsveç	12	12	14	14	7	8	9	9
İngiltere	17	17	15	20	76	78	76	75

*Avrupa Ekonomik Alanı AB-15 ve Norveç, İzlanda ve Liechtenstein olmak üzere 18 ülkeden oluşmaktadır.

Tablo 7: AB-25 Bankalarının Takipteki Kredileri ve Ayrılan Karşılıklar (2004)

	Bütün Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Büyük Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Orta Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Küçük Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Yabancı Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme kalitesi
Aktif (Kredilerin yüzdesi)										
Takipteki krediler şüpheli alacaklar	2,73	-0,40	2,28	-0,35	3,35	-0,45	6,63	0,09	1,83	-0,64
Aktif kalitesi (Özkaynaklara oranı)										
Takipteki krediler ve şüpheli alacaklar (brüt)	43,52	-6,27	40,05	-5,82	47,17	-8,55	59,43	-0,53	25,46	-6,93
Takipteki krediler ve şüpheli alacaklar (net)	12,25	-4,03	8,40	-3,15	16,88	-6,52	27,49	-1,50	9,56	-5,96
Karşılıklar (stok)										
Toplam karşılıklar (takipteki kredilerin ve şüpheli alacakların yüzdesi)	1,95	-0,14	1,80	-0,16	2,07	-0,07	3,55	0,03	1,15	-0,18
Toplam karşılıklar	71,84	4,54	79,03	4,19	64,21	5,90	53,75	-0,28	63,52	9,69

Tablo 8: AB-25 Bankalarının Karlılık ve Etkinlik Değerleri (2004)

	Bütün Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Büyük Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Orta Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Küçük Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Yabancı Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme
Gelir (Toplam Aktiflerin Yüzdesi)										
Net faiz geliri	1,31	-0,08	1,12	-0,10	1,69	0,01	2,55	-0,01	1,07	-0,08
Faiz alacakları	3,69	-0,29	3,44	-0,30	4,28	-0,17	4,57	-0,23	3,96	-0,25
Faiz ödemeleri	2,37	-0,20	2,32	-0,21	2,59	-0,18	2,02	-0,21	2,89	-0,16
Net faizdışı gelir	1,01	-0,01	1,04	-0,02	0,87	0,03	1,31	0,00	0,91	-0,02
Ücret ve kom.	0,65	0,01	0,65	0,00	0,63	0,04	0,94	0,08	0,65	0,02
Muamele ve Kambiyo İşlemleri	0,19	-0,01	0,23	-0,02	0,06	0,00	0,08	-0,02	0,21	0,01
Diğer net op. gelir	0,17	0,00	0,16	0,00	0,18	0,00	0,29	-0,06	0,04	-0,05
Toplam gelir	2,32	-0,09	2,16	-0,12	2,56	0,04	3,86	-0,01	1,98	-0,10
Gider Yapısı (Toplam Aktiflerin Yüzdesi)										
Pers.giderleri	0,85	-0,04	0,81	-0,06	0,87	0,01	1,51	0,02	0,64	-0,05
Yönetimsel giderler	0,43	-0,02	0,40	-0,02	0,47	-0,01	0,92	-0,01	0,40	-0,04
Diğer	0,10	-0,01	0,08	-0,01	0,13	-0,01	0,26	-0,02	0,14	-0,01
Toplam giderler	1,38	-0,08	1,28	-0,09	1,47	-0,01	2,69	-0,01	1,18	-0,10
Karlılık (Toplam Aktiflerin Yüzdesi)										
Operasyonel karlılık	0,94	-0,01	0,88	-0,03	1,09	0,05	1,17	0,00	0,80	0,00
Özel karşılıklar	0,26	-0,10	0,20	-0,12	0,41	-0,04	0,37	-0,10	0,14	-0,06
Genel bankacılık riski için fonlar	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,02	0,01	0,02	0,00	-0,01	-0,02
Olağandışı kalemler (net)	0,00	0,00	-0,02	0,00	0,06	0,01	0,02	-0,05	0,02	-0,01
Vergi değişiklikleri	0,20	0,01	0,19	0,02	0,21	0,01	0,25	-0,01	0,14	0,00
Karlar (vergiden ve olağandışı kalemlerden önce)	0,70	0,11	0,70	0,11	0,68	0,10	0,78	0,11	0,67	0,08
Karlar (vergiden ve olağandışı kalem. sonrası)	0,50	0,09	0,49	0,09	0,53	0,09	0,55	0,07	0,56	0,07
Özkaynak Karlılığı										
Karlar (vergiden ve olağandışı kalemlerden sonra)	12,21	2,25	13,75	2,77	10,24	1,48	7,01	0,90	11,70	1,57
Gelir yapısı (Toplam gelirin yüzdesi)										
Net faiz geliri	56,58	-1,36	51,92	-1,47	66,09	-0,84	66,04	-0,14	54,14	-1,31
Net faiz dışı gelir	43,42	1,36	48,08	1,47	33,91	0,84	33,96	0,14	45,86	1,31
Ücret ve kom.	28,10	1,42	29,89	1,38	24,47	1,11	24,28	2,11	32,90	2,62
Muamele-kambiyo işlemleri	8,02	-0,17	10,75	-0,35	2,54	-0,02	2,15	-0,41	10,69	0,94
Diğer net op. gelir	7,30	0,12	7,44	0,44	6,90	-0,24	7,53	-1,55	2,27	-2,24
Gider Yapısı										
Pers. Giderleri	61,54	0,42	62,92	0,06	59,46	0,95	56,12	0,94	54,36	-0,05
Yönetimsel giderler	31,40	0,02	30,93	0,34	31,81	-0,61	34,32	-0,13	33,82	-0,16
Diğer	7,06	-0,45	6,15	-0,39	8,72	-0,34	9,56	-0,81	11,85	0,23
Etkinlik										
Maliyet/gelir rasyosu	59,42	-1,02	59,28	-0,91	57,48	-1,32	69,80	-0,02	59,52	-1,98
Maliyet/gelir rasyosu yüzde 80'nin üzerinde olan bankaların aktif payı	4,63	-3,01	4,39	-3,85	4,24	-0,91	12,06	-1,32	23,09	4,95

Tablo 9: AB-13 Bankalarının Karlılık ve Etkinlik Değerleri (2004)

	Bütün Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Büyük Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Orta Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Küçük Ölçekli Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme	Yabancı Bankalar	Yıllık Yüzde Değişme
Gelir (Toplam Aktiflerin Yüzdesi)										
Net faiz geliri	1,66	-0,21	1,62	-0,23	1,65	-0,08	3,65	-0,22	1,35	0,00
Faiz alacakları	3,61	-0,47	3,36	-0,58	4,55	0,09	5,95	-0,28	3,99	0,39
Faiz ödemeleri	1,95	-0,26	1,74	-0,35	2,91	0,17	2,30	-0,06	2,63	0,39
Net faiz dışı gelir	0,75	0,09	0,70	0,10	0,93	0,05	1,75	0,07	0,82	0,00
Ücret ve Kom.	0,80	-0,04	0,76	-0,06	0,92	0,07	1,39	0,06	0,76	0,04
Muamele ve Kambiyo İşlemleri	0,18	-0,01	0,18	-0,01	0,12	0,02	0,43	-0,08	0,30	0,04
Diğer net op. gelir	-0,22	0,13	-0,25	0,17	-0,11	-0,04	-0,07	0,09	-0,24	-0,08
Toplam gelir	2,42	-0,12	2,32	-0,13	2,57	-0,03	5,40	-0,16	2,17	0,00
Gider Yapısı (Toplam Aktiflerin Yüzdesi)										
Pers.giderleri	0,86	-0,08	0,84	-0,09	0,85	0,00	1,85	-0,01	0,72	0,00
Yönetimsel giderler	0,21	0,00	0,15	0,01	0,39	0,00	1,13	-0,01	0,34	-0,01
Diğer	0,04	0,00	0,02	0,00	0,10	-0,01	0,64	-0,13	0,21	-0,03
Toplam giderler	1,11	-0,08	1,00	-0,08	1,34	-0,02	3,61	-0,14	1,25	-0,04
Karlılık (Toplam Aktiflerin Yüzdesi)										
Operasyonel karlılık	1,31	-0,04	1,31	-0,05	1,23	-0,02	1,79	-0,01	0,92	0,04
Özel karşılıklar	0,25	-0,09	0,25	-0,08	0,23	-0,10	0,36	-0,16	0,13	-0,07
Genel bankacılık riski için fonlar	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,02	0,01	0,00	0,01
Olağandışı kalemler (net)	0,00	-0,03	0,01	-0,03	-0,02	-0,01	0,00	-0,05	-0,01	0,01
Vergi değişiklikleri	0,29	0,01	0,30	0,01	0,25	0,02	0,34	0,02	0,15	-0,02
Karlar (vergiden ve olağandışı kalemlerden önce)	1,07	0,05	1,07	0,03	1,01	0,10	1,43	0,15	0,81	0,12
Karlar (vergiden ve olağandışı kalemlerden sonra)	0,77	0,01	0,78	-0,01	0,74	0,08	1,09	0,08	0,65	0,15
Özkaynak karlılığı										
Karlar (vergiden ve olağandışı kalem. sonra)	17,22	0,68	18,57	0,15	13,85	1,95	9,85	0,99	13,52	3,68
Gelir yapısı (toplam gelirin yüzdesi)										
Net faiz geliri	68,75	-4,88	69,96	-5,68	64,02	-2,32	67,64	-2,09	62,33	-0,09
Net faiz dışı gelir	31,25	4,88	30,04	5,68	35,98	2,32	32,36	2,09	37,67	0,09
Ücret ve kom.	33,20	0,21	32,95	-0,59	35,75	2,99	25,69	1,80	34,98	1,81
Muamele ve kambiyo işlemleri	7,29	0,03	7,90	-0,10	4,62	0,77	7,97	-1,16	13,69	1,87
Diğer net op. gelir	-9,24	4,64	-10,81	6,37	-4,39	-1,43	-1,30	1,51	-11,00	-3,57
Gider Yapısı										
Pers. Giderleri	77,32	-1,40	83,42	-2,31	63,31	0,51	51,14	1,79	56,87	1,84
Yönetimsel giderler	18,75	1,55	14,78	2,00	28,99	0,33	31,23	1,02	26,55	0,09
Diğer	3,94	-0,15	1,80	0,31	7,70	-0,84	17,64	-2,82	16,62	-1,88
Etkinlik										
Maliyet/gelir rasyosu	45,87	-0,88	43,29	-1,00	52,29	-0,03	66,89	-0,72	57,46	-1,87
Maliyet/gelir rasyosu yüzde 80'nin üzerinde olan bankaların aktif payı	2,80	-1,90	0,00	-4,71	14,19	10,97	16,65	-2,43	44,45	5,52

Dipnotlar:

¹ Daha detaylı bilgi için bkz. Ataman P, Avrupa Birliği Finansal Entegrasyon Sürecinde Bankacılık Sektörü, Bankacılar Dergisi, Sayı 50.

² Karşılıklı tanıma prensibi, ihtiyatlı düzenlemelerle birlikte AB entegrasyon sürecinin Karşılıklı tanıma prensibine göre her ülke partnerinin düzenlemelerini tanıyacak, yabancı bankalar yerel bankalardan farklı şekilde muamele görmeyecek fakat ulusal kurallar serbest ticaret alanından başka yerlerde uygulanan kurallardan farklı olabilecektir. Bu prensibe göre bir Fransız bankası Almanya’da faaliyet göstermek isterse bunun için gerekli izni Alman otoritelerinden değil, Fransız otoritelerinden alacaktır. Alman otoriteleri Fransız bankanın Almanya’da faaliyet göstermesi konusunda bilgilendirilirken, bu karara itiraz etme hakları bulunmamaktadır.

³ Bu nitelikteki kurumlar arasında mevduat toplamak için menkul kıymet yatırım fonları, tüketici kredileri ve kredi kartları için büyük perakende firmalar ve bazı ülkelerde sigorta, yatırım ürünleri ve ipotek pazarlamada özel aracı kuruluşlar gelmektedir.

Kaynakça:

- ATAMAN, P, (2004), “Avrupa Birliği Finansal Entegrasyon Sürecinde Bankacılık Sektörü”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı, 48.
- BARROS, P.P, BERGLOFF, FULGHIERI, GUAL, MAYER, VIVES (2005),**Integration of European Banking: The Way Forward**,Centre for Economic Policy Research.
- DERMINE J, (2002), “European Banking: Past, Present and Future”, **www.ecb.int**
- ECB, (2005a), “Indicators of Financial Integration in the Euro Area”, **www.ecb.int**.
- ECB (2005b), “Financial Integration and Entrepreneurial Activity Evidence From Foreign Bank Entry in Emerging Markets”, **www.ecb.int**.
- ECB (2005c), “Report on EU Banking Structure”, **www.ecb.int**.
- ECB, (2005d), “Banking Structures in the New EU Member States”, **www.ecb.int**.
- ECB, (2005e), “EU Banking Structures”, **www.ecb.int**.
- ECB, (2005f), “EU Banking Sector Stability”, **www.ecb.int**.
- ECB, (2005g), “Financial Stability Review”, **www.ecb.int**.